

Koegzystencja ludzi i zwierząt

Roman Dziedzic

Zakład Ekologii Zwierząt i Łowiectwa,

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

email: roman.dziedzic@up.lublin.pl

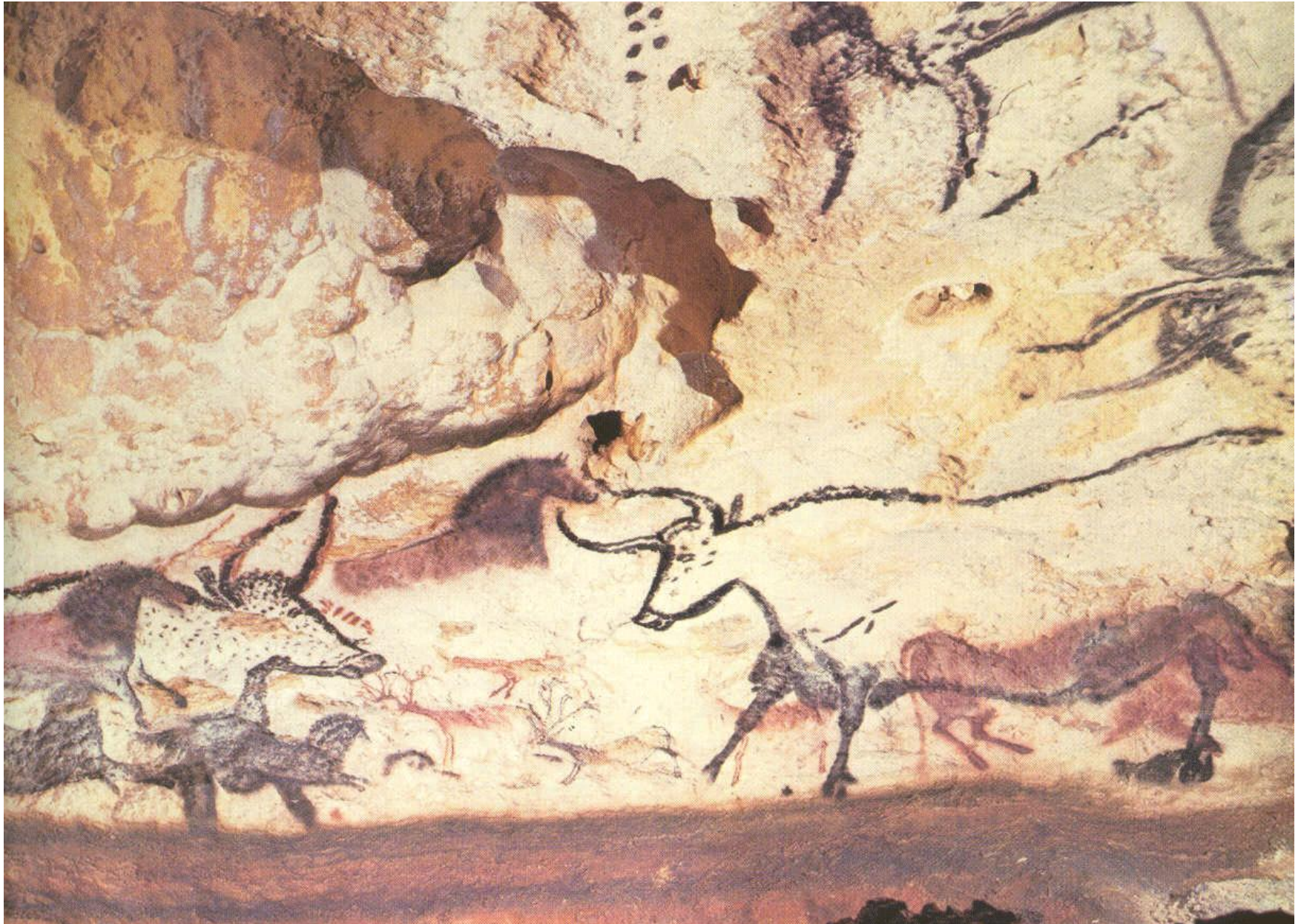
Historia koegzystencji

1. Malowidła naskalne sprzed kilkunastu tys. lat
2. Kultura mykeńska (X w.p.n.e) – kły dzików, odlewy
3. Chiny –prowincja Hu-nań – X w.p.n.e – „Park Mądrości” - 375 ha
– utrzymywane w zwierzyńcu jelenie, bażanty, żółwie, żurawie
4. Assyria IX w.p.n.e. –zwierzyniec, władca – Assurnasirpal II –
„Wszystkie jakie tylko są zwierzęta pól i gór przywiozłem i
zgromadziłem w stolicy mej Kalah, aby pokazać je mojemu
podwładnym”

Malowidła w Altamirze

Malowidła w Lascaux

Mykeny - muzeum

Delfy - muzeum

Cesarstwo Rzymskie

1. Awiaria, leporaria, gliraria
2. Wiwaria – gatunki drapieżne, duże ssaki roślinożerne, foki, krokodyle, węże
3. Areny Rzymu – walki – zabijanie
 - 142 słonie bojowe (z wojen punickich)
 - Pompejusz – 600 lwów
 - Cezar – 400 lwów
 - Neron - 300 lwów
 - Oktawian August – 420 tygrysów, 600 panter, 1 nosorożec i „wiele” słoni
 - Trajan – łącznie ok. 11 000 zwierząt
4. Pliniusz - cel zabijania: „podniesienie męstwa”

Zwierzynce, ogrody zoologiczne

Rozkwit zwierzynców w Cesarstwie Rzymskim – ekspansja wraz z rozprzestrzenianiem się chrześcijaństwa.

1. Sankt Gallen – Klasztor Benedyktynów w Alpach – zgromadzona fauna alpejska
2. zwierzynce prywatne i przy włościach kościelnych
 - zwierzyniec Karola Radziwiłła – Alba k. Nieświeża – 1765 r.: 96 żubrów, 120 łosi, 130 jeleni, 56 reniferów, 66 danieli, 140 saren oraz bawoły, koziorożce, osły, świnie japońskie, „konie zamorskie”, rysie, niedźwiedzie (osobliwy zaprzęg)
3. Zwierzynce obecnie: w Europie, najbardziej popularne w Czechach – niektóre mają po kilkaset lat, w Polsce nie ma ? - Park Zwierząt Dzikich w Kadzidłowie. W Afryce południowej duże zwierzynce – miejsce polowań

Zwierzyńce, ogrody zoologiczne

- Menażerie, ogrody zoologiczne - 1752 r. – Wiedeń, 1793 r.- Paryż, 1828 – Londyn, 1833 r.- Podhorodce (założyciel -Stanisław Pietruski- obecnie Ukraina), (1843r.- Berlin, 1864 - Moskwa, 1865 - Wrocław
- 1830 r. Dublin – po raz pierwszy nazwa ZOO
- Obecnie w świecie ponad 150 ogrodów zoologicznych
- - współczesne funkcje: bank genów, gatunku, poznawczy (naukowy), dydaktyczny
- - „Arka Noego” – zachowanie gatunków zwierząt miejsce utrzymania: parki narodowe, rezerваты, ogrody zoologiczne
- - restytucje gatunków, między innymi: jeleń milu, koń Przewalskiego – w oparciu o zwierzęta z ogrodów zoologicznych

Zwierzęta domowe, zwierzęta towarzyszące

- Proces osławiania , udomawiania zapoczątkowany ok. 10 000 lat temu – uzasadnienie - ciągłe czerpanie z produktów zwierzęcych.
- W obrębie podstawowych gatunków występuje po kilkaset zarejestrowanych ras zwierząt. Różne typy użytkowania. Postęp w hodowli: droga genetyczna, pokarmowa, siedliskowa. Cel: więcej produktu o dobrej jakości i niskim koszcie uzyskania.
- Wykorzystywanie „nowych” gatunków dla celów gospodarczych np. renifery, jaki, wielbłądy, alpaki
- Hodowla zwierząt futerkowych – gatunki drapieżne (nowe gat.: rysie, pantery) gatunki roślinożerne: króliki, szynszyle, nutrie)
- Zwierzęta towarzyszące: koty, psy, (w Polsce kilkanaście mln), papugi, kanarki, gołębie, gady, płazy. Cel utrzymywania: hobbystyczny. Wspieranie utrzymywania tej grupy zwierząt – organizacje społeczne, producenci pokarmu, urządzeń do chowu, producenci leków, paraleków

Zwierzęta domowe, zwierzęta towarzyszące

Problem przyszłości dla chowu i hodowli zwierząt

- - podwajanie się liczby ludzi w okresach ok. 40-letnich i deficyt pokarmu
- - produkcja produktów zwierzęcych droższa i zanieczyszcza środowisko. Zwierzęta - konsumenci I lub II rzędu w piramidzie pokarmowej , straty w produkcji pierwotnej, wydalenie dwutlenku węgla, metanu
- - produkty zwierzęce będą „ekskluzywne” i będą droższe

Zwierzęta dziko żyjące

1. Problem ogólny: zmniejszanie się liczby gatunków zwierząt
2. Formy działań ochronnych: ochrona gatunkowa (tur – 1597 r. Zygmunt III, kozica, świstak – ustawa sejmowa 1869 r.), ochrona siedlisk życia zwierząt (tur 1597r.) , parki narodowe, rezerваты, UE - obszary NATURA 2000
3. Akty prawne: krajowe, międzynarodowe
4. Przyczyny regresu: działalność gospodarcza człowieka, czynniki abiotyczne

obszary agrocenoz

Najważniejsze przekształcenia:

1. zajmowanie pod uprawy terenów potencjalnie przydatnych dla działalności rolniczej – w Europie nie ma takich terenów
2. uprawa roślin o największej efektywności ekonomicznej; obecnie rośliny zbożowe to 80 – 90 % struktury upraw
3. intensyfikacja technologii: nowe odmiany roślin (GMO ?), scalanie gruntów, kompleksowe zabiegi agrotechniczne, chemizacja produkcji roślinnej (nawożenie, ochrona przed chwastami, szkodnikami, chorobami)
4. Efekty przemian dla zwierząt: polaryzacja gatunkowa; wzrost liczby niektórych gatunków i zanikanie innych gatunków zwierząt
5. Efekt ogólny: zmniejszanie różnorodności gatunkowej, kumulacja szkodników i patobiontów

Obszary leśne

Najważniejsze przekształcenia:

1. wzrost lesistości kraju
2. proces ekologizacji hodowli lasu
3. wzrost udziału powierzchni lasów ochronnych
4. Efekt: wzrost różnorodności gatunkowej świata roślinnego i zwierzęcego
5. Problemy leśnictwa: cele w dalszym funkcjonowaniu, zagrożenia abiotyczne, antropogenne i biotyczne dla obszarów leśnych

Zagrożenia lasów ze strony zwierząt

1. Bezkręgowce – szkodniki lasu – wraz ze wzrostem naturalności lasów problem powinien być minimalizowany. Obecny monitoring i możliwości radykalnego działania nie powinny stanowić znaczącego zagrożenia dla lasów.
2. Kręgowce
 - a) drobne gryzonie – tereny lokalne: szkółki, uprawy
 - b) bobry – szkodnik ? – spiętrzanie wód – mała retencja, wymieranie drzew; woj. Podlaskie w ciągu 10 lat ubyło ok. 4700 ha lasów
 - c) dziki – sporadyczne szkody w uprawach leśnych, więcej pożytecznych skutków egzystencji tego gatunku w lesie; konieczność rekompensowania szkód w uprawach rolniczych

Zagrożenia lasów ze strony zwierząt

- d) jeleniowate – obok dzików najbardziej dynamiczna grupa zwierząt, zajmują siedliska poza lasami; ekspansja terytorialna i liczebności. Skutki: zgryzanie, spałowanie.

Zabezpieczanie przed szkodami ze strony jeleniowatych:
mechaniczne, chemiczne.

Minimalizowanie szkód od jeleniowatych

Wariant optymalny

1. zwiększanie naturalnej bazy żerowej:

- wprowadzanie mieszanek biocenotycznych
- zakładanie poletek żerowo-zgryzowych
- zakładanie, utrzymywanie poletek żerowych

2. dostosowanie liczby zwierząt do możliwości wyżywieniowych obszaru leśnego:

- należy uwzględnić naturalną bazę żerową, osłonową (typ siedliskowy, strukturę wiekową, piętrowość, poletka, kształt lasu)
- należy uwzględnić wpływ czynników biotycznych (np. wilki) i antropogennych

3. stosowanie optymalnego dokarmiania zimowego – karma o właściwej jakości pokarmowej i podana we właściwym terminie

Minimalizowanie szkód od jeleniowatych

4. właściwe gospodarowanie populacją:

- struktura płci
- struktura wieku

Dziękuję za uwagę

